Isotoma minor Schäffer, 1896 en Sphyrotheca lubbocki (Tullberg, 1872), een tweetal voor de fauna van Nederland nieuwe soorten van Collembola

door

A. M. BUITENDIJK

Leiden.

Onder het materiaal dat sinds het verschijnen in 1941 van aflevering 11 van de „Fauna van Nederland" van deze diergroep in ons land werd verzameld, bevinden zich een tweetal voor onze fauna nieuwe soorten.

Het leek mij gewenscht eenige gegevens omtrent deze soorten te publiceeren in een vorm die overeen komt met die waarin in genoemd deeltje van de Fauna de toen reeds bekende soorten behandeld zijn.

Isotoma minor Schäffer, 1896.

Lichaamsvorm slank, het derde en vierde abdominale segment zijn ongeveer even lang ; het vijfde en zesde abdominale segment zijn onduidelijk van elkander gescheiden.

Op de drie laatste abdominale segmenten bevinden zich behalve de talrijke niet gewimperde, korte borstels lateraal en dorsaal langere, afstaande iets gebogen en duidelijk geveerde borstels. Ook op de andere segmenten vinden we deze borstels, zij het dan ook, geringer in aantal, terug.

De antennen zijn iets langer dan de kop en op het vierde lid zijn behalve de zintuigharen aan de buitenzijde, betrekkelijk dicht bij den top een achttal kolfvormige haren ontwikkeld. Het postantennale orgaan ontbreekt, evenals de oogen en hierdoor is deze soort zeer gemakkelijk van alle andere *Isotoma*-soorten te onderscheiden.

Knotsvormig verbreede haren ontbreken aan de tibiotarsen, evenals tandjes aan de binnen- en laterale zijde van de klauwtjes. Het breede empodiale aanhangsel is bijna half zoo lang als het klauwtje.

De furca reikt bijna tot aan de ventrale buis ; de dentes zijn slank, worden langzamerhand smaller en zijn ongeveer 2¼ tot 3 maal zoo lang als het manubrium. De mucro is zeer klein en niet duidelijk van de dentes gescheiden ; van de drie tandjes liggen de twee achterste ongeveer naast elkaar.

De kleur is blauwachtig wit tot volkomen wit.

De lengte bedraagt ongeveer 1 mm.

Vindplaats volgens de literatuur : Op vochtige plaatsen en wordt in mos en achter vochtige boomschors aangetroffen ; zeldzamer onder steenen en humus.

Vindplaats : Hoenderloo, in beukenstrooisel, Maart 1944, coll. J. van der Drift.

Verspreiding : Geheel Noord en Midden Europa.

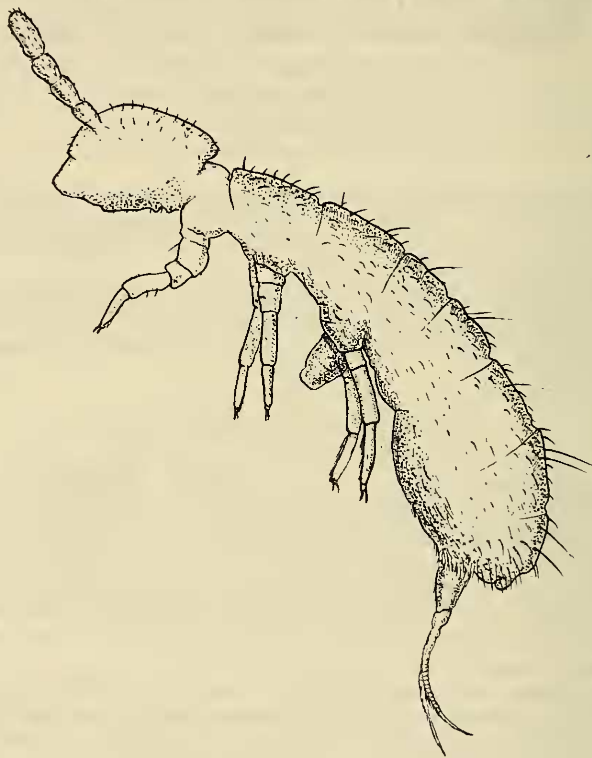

Fig. 1. Isotoma minor Schäffer, × 160.

Sphryrotheca lubbocki (Tullberg, 1872)

Het genus *Sphyrotheca* onderscheidt zich van *Sminthurus* en *Allacma* doordat de drie karakteristieke borstels van het derde lid van de antennen niet de langste en krachtigst ontwikkelde borstels van dit lid zijn.

Sphyrotheca lubbocki is direct te herkennen door de korte, stompe haren over het geheele lichaam, die bovendien in een spiraal geplaatste aanhangsels dragen.

De antennen zijn slechts weinig langer dan de diagonaal van den kop ; het vierde lid is iets langer dan het derde en dit vierde lid

bestaat uit een 6—7 tal leedjes, waarvan het eerste even lang is als de vier volgende te zamen.

De tibiotarsen dragen geen knotsvormig verbreede haren. Het klauwtje draagt aan de binnenzijde een krachtig ontwikkeld tandje en de tunica is vooral aan het eerste paar pooten sterk ontwikkeld; getande pseudonychiën zijn kort en betrekkelijk breed. Het empodiale aanhangsel draagt geen tandjes, maar wel een subapicalen borstel, die aan den top iets verdikt is en die niet of slechts weinig voorbij het klauwtje uitsteekt; de lamellen van het empodiale aanhangsel zijn korter dan deze borstel.

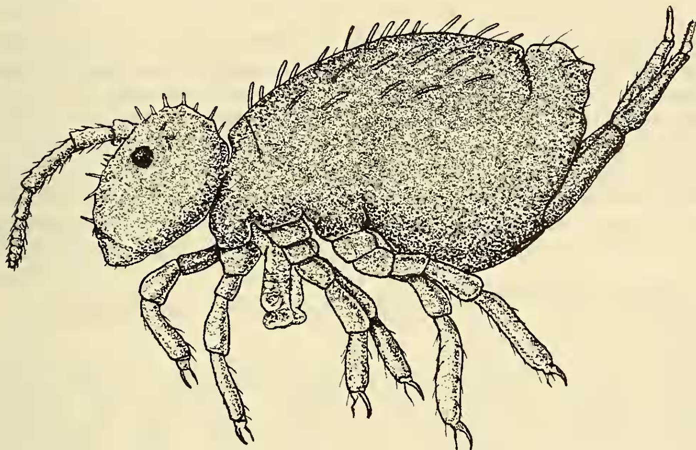

Fig. 2. Sphyrotheca lubbocki (Tullberg), × 80.

Verspreiding: Geheel Europa en Noord Amerika.

De gebogen en aan alle zijden gewimperde appendices anales zijn even lang als of iets langer dan de mucro.

De furca is slank, de dentes zijn slechts weinig langer dan 2 x de mucrones; deze laatste zijn bootvormig; de buitenkant is glad, maar de binnenkant is duidelijk, doch onregelmatig en weinig getand; meestal vinden we hier zeven tanden.

Zoowel wat habitus en kleur betreft als in de levenswijze en voorkomen lijkt deze soort sterk op *Allacma fusca*, maar zij is veel kleiner en direct te herkennen aan de stompe haren.

Kleur: Zwartachtig violet, vaak met kleine witte vlekken en lijnen.

Vindplaatsen volgens de literatuur: In bosschen op levende en rottende boomen, tusschen schors, onder steenen en hout, vooral op schaduwrijke, vochtige plaatsen.

Vindplaats: Fransche Berg op Hooge Veluwe, 29 Augustus 1941, coll. Mej. de Vlieger en de heer Noordam, ontvangen van het Zoölogisch Laboratorium te Utrecht.